

Закон за граѓанска одговорност за навреда и клевета

1. Општи одредби Цел и содржина на Законот

Член 1

Со овој закон се уредува граѓанската одговорност за штета нанесена на честа и угледот на физичко или правно лице со навреда и клевета.

Основни начела

Член 2

1 Законот ја гарантира слободата на изразување и информирање како една од битните основи на демократското општество.

2 Ограничувањата на слободата на изразување и информирање законски се уредуваат со определување на стриктни услови за граѓанска одговорност за навреда и клевета, во согласност со Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи (член 10) и практиката на Европскиот суд за човекови права.

Член 3

Ако судот со примена на одредбите од овој закон не може да реши определено прашање поврзано со утврдувањето на одговорноста за навреда или клевета, или смета дека постои законска празнина или судир на одредбите на овој закон со Европската конвенција за заштита на основните човекови права, врз начелото на нејзино предимство над домашното право ќе ги примени одредбите на Европската конвенција за заштита на основните човекови права и становиштата на Европскиот суд за човекови права содржани во неговите пресуди.

Член 4

1 Надоместувањето на штетата на физичко или правно лице, како и судската постапка за надоместување на штетата се засновани врз начелото на законитост, правичност и пропорционалност во определувањето на правните последици на утврдената одговорност за навреда или клевета.

2 Во постапката на утврдување на одговорноста за навреда и клевета и надоместување на штетата се применуваат одредбите на Законот за облигационите односи, Законот за парничната постапка и Законот за извршување, ако со овој закон поинаку не е определено.

Значење на законските изрази

Член 5

1 Како носител на јавна функција се смета службено, воено, одговорно лице во правно лице или лице кое врши работи од јавен интерес, според значењето на тие изрази определено со Кривичниот законик.

2 Како подрачја и прашања на јавен интерес се сметаат особено: сите облици, институции и активности на вршење на државна власт и јавни институции, локалната самоуправа, општествените дејности како здравството, културата, уметностите, образованието, науката, спортот, средствата за јавно информирање, правниот систем и примената на правото и економскиот систем и економските односи и животната средина.

3 Како професионални правила на новинарската професија се сметаат правилата за прибирање, анализа и публикување на информации утврдени од професионалната организација на новинарите.

4 Како штета се смета материјална и нематеријална штета предизвикана на физичко или правно лице со навреда или клевета.

2. Одговорност за навреда и клевета

Одговорност за навреда

Член 6

1 За навреда одговара тој што со намера да омаловажи, со изјава, однесување, објавување или на друг начин ќе изрази за друг понижувачко мислење, со кое се повредува неговата чест и углед.

2 Одговорност за навреда постои и ако со такво дејствие се омаловажува угледот на правно лице, група лица или умрено лице.

3 За навреда сторена преку средство за јавно информирање (весници, магазини и друг печат, програми на радиото и телевизијата, електронски публикации, телетекст и други форми на уреднички обликувани програмски содржини кои се објавуваат, односно се емитуваат дневно или периодично во пишана форма, звук или слика, на начин достапен за широката јавност), можат да одговараат авторот на изјавата, уредникот или лицето кое го заменува во средството за јавно информирање и правното лице. Тужителот при поднесувањето на тужбата е слободен да одлучи против кое од лицата од овој став ќе поднесе тужба за утврдување одговорност и надоместување на штета за навреда.

4 Издавачот, уредникот или лицето што го заменува во средството за јавно информирање и правното лице кое го издава средството за јавно информирање, за навреда сторена од новинарот во тоа средство кој е автор на изјавата одговараат врз начелото на претпоставена одговорност.

5 Во случаите од ставовите 3 и 4 на овој член новинарот, како автор на изјавата, не одговара за навреда ако докаже дека објавувањето на навредливата изјава му било наложено од страна на уредникот или лицето кое го заменува, или содржината на неговата изјава е битно изменета од страна на уредникот или лицето кое го заменува.

6 Новинарот како автор на изјавата не одговара ако таа добила навредлив карактер со нејзиното опремување со ставање на наслови, поднаслови, фотографии, извлекување на делови на изјавата од нејзината целовитост, најави или на друг начин од страна на уредникот или лицето кое го заменува.

Исклучување на одговорноста

Член 7

1 Нема одговорност за навреда, ако:

1) изјавата е дадена во работата на Собранието на Република Македонија, во работата на советите на општините и градот Скопје, во управна или судска постапка или пред Народниот правобранител, освен ако тужителот докаже дека е дадена злонамерно;

2) е пренесено мислење содржано во службен документ на Собранието на Република Македонија, Владата на Република Македонија, органите на управата, судовите или други државни органи, соопштение или други документи на меѓународни организации или конференции, соопштение или друг документ за информирање на јавноста издадени од надлежни државни органи, установи или други правни лица, соопштение или друг службен документ од истраги за сторени кривични дела или прекршоци и

3) во изјавата се пренесени мислења изнесени на јавен собир, во судска постапка или друга јавна манифестација на активноста на државни органи, установи, здруженија или правни лица или се известува за изјава што е јавно соопштена од друг.

2 Не е одговорен за навреда тој што во научно, книжевно или уметничко дело, во сериозна критика, во вршење на службена должност, новинарска професија, политичка или друга општествена дејност, во одбрана на слободата на јавно изразување на мислата или на други права или при заштита на јавен интерес или други оправдани интереси, ќе изнесе понижувачко мислење за друг, ако:

- 1) од начинот на изразувањето или од другите негови околности произлегува дека тоа нема значење на навреда;
- 2) не предизвикало значителна повреда на честа и угледот на личноста и
- 3) не е изнесено исклучиво со цел да се понижи личноста на друг или да се омаловажи неговата чест и углед.

3 Не е одговорен за навреда тој што ќе изнесе понижувачко мислење за носител на јавна функција во јавен интерес, ако докаже дека тоа е засновано врз вистинити факти, или ако докаже дека имал основана причина да поверува во вистинитоста на таквите факти, или ако изјавата содржи оправдана критика или поттикнува расправа од јавен интерес или е дадена во согласност со професионалните стандарди и етика на новинарската професија.

4 Не е одговорен за навреда тој што изнесува негативно мислење за друг со искрена намера или увереност во добронамерноста на неговото мислење.

5 При оценувањето на условите за исклучување на одговорноста судот ќе ги примени критериумите за оправдано ограничување на слободата на изразување содржани во Европската конвенција за заштита на човековите права и во судската практика на Европскиот суд за човекови права.

Одговорност за клеветата

Член 8

1 За клеветата одговара тој што за друго лице со утврден или очевиден идентитет, со намера да наштети на неговата чест и углед, пред трето лице изнесува или пронесува невивистинити факти што се штетни за неговата чест и углед, а знае или бил должен и може да знае дека се невивистинити.

2 Одговорност за клеветата постои и ако невивистинитото тврдење содржи факти штетни за угледот на правно лице, група лица или умрено лице.

3 Ако изнесувањето или пронесувањето невивистинити тврдења за факти е сторено преку средство за јавно информирање (весници, магазини и друг печат, програми на радиото и телевизијата, електронски публикации, телетекст и други форми на уреднички обликувани програмски содржини кои се објавуваат, односно се емитуваат дневно или периодично во пишана форма, звук или слика, на начин достапен за широката јавност), за клеветата можат да одговараат авторот на изјавата, уредникот или лицето кое го заменува во средството за јавно информирање и правното лице. Тужителот при поднесувањето на тужбата е слободен да одлучи против кое од лицата од овој став ќе поднесе тужба за утврдување одговорност и надоместување на штета за клеветата.

4 Издавачот, уредникот или лицето кое го заменува во средството за јавно информирање и правното лице што го издава средството за јавно информирање, за клеветата сторена од новинарот во тоа средство кој е автор на изјавата одговараат врз начелото на претпоставена одговорност.

5 Новинарот како автор на изјавата не одговара за клеветата, ако докаже дека нејзиното објавување му е наложено од страна на издавачот, уредникот или лицето кое го заменува или содржината на неговата изјава е битно изменета од страна на уредникот или лицето кое го заменува.

6 Новинарот како автор на изјавата не одговара ако таа добила карактер на клеветата со нејзиното опремување со ставање на наслови, поднаслови, фотографии, извлекување на делови од изјавата

на нејзината целовитост, најави или на друг начин од страна на уредникот или лицето кое го заменува.

Докажување на вистинитоста

Член 9

1 Тужениот е должен да ја докажува вистинитоста на фактите содржани во тврдењето.

2 Тужениот кој ќе ја докаже вистинитоста на своето тврдење или ќе докаже дека имал основана причина да поверува во неговата вистинитост нема да одговара за клеветата.

3 По исклучок од ставовите 1 и 2 на овој член, товарот на докажување паѓа врз тужителот кој како носител на јавна функција има законска должност да даде објаснување за конкретни факти кои најнепосредно се поврзани или се од значење за вршењето на неговата функција, ако тужениот докаже дека имал основани причини за изнесување на тврдење што е од јавен интерес.

4 По исклучок од ставовите 1 и 2 на овој член, не е дозволено докажување на вистинитоста на факти кои се однесуваат на приватниот живот на тужителот, освен ако изнесувањето такви факти е сторено во научно, книжевно или уметничко дело, во сериозна критика, во вршење на службена должност, новинарска професија, политичка или друга општествена дејност, во одбрана на слободата на јавно изразување, на мислата или на други права или при заштита на јавен интерес.

5 Ако клеветата се состои во јавно префрлање на друг дека сторил кривично дело или дека е осуден за такво дело, одговорноста е исклучена ако изјавата е дадена во јавен интерес и ако лицето кое ја дало ќе ја докаже нејзината вистинитост или ќе докаже дека имал основана причина да поверува во вистинитоста на таквите факти.

Исклучување на одговорноста

Член 10

Покрај основите за исклучување на одговорноста за клеветата од членот 9 ставови 2, 3 и 4 од овој закон, исклучена е одговорноста за тврдење на факти штетни за честа и угледот на друг што е дадено во научно, книжевно или уметничко дело, во сериозна критика, во вршење на службена должност, новинарска професија, политичка или друга општествена дејност, во одбрана на слободата на јавно изразување на мислата или на други права или при заштита на јавен интерес или други оправдани интереси, ако:

1) се изнесува или пронесува тврдење што е содржано во соопштение, одлука или друг документ на државен орган, установа или правно лице, или е изнесено на јавен собир, во судска постапка, или друга јавна манифестација на активноста на државни органи, установи, здруженија или правни лица или се пронесува тврдење што е јавно соопштено од друг;

2) на лицето кое го изнесува или пронесува таквото тврдење му е оневозможено остварувањето на правото на пристап до информации од јавен карактер спротивно на прописите за слободен пристап до информации, на кое се повикува во својата одбрана;

3) неистинитите факти, содржани во тврдењето, имаат споредно значење во однос на вистинитите факти на кои се однесува тврдењето и битно не ја менуваат неговата целовита смисла на вистинито тврдење или

4) во средство за јавно информирање се изнесуваат факти кои се однесуваат на прашања од јавен интерес со повикување на сериозни извори на сознанија за нивната вистинитост, спрема кои тужениот постапувал со потребната мера на должно внимание во согласност со професионалните стандарди на новинарската професија.

Одговорност на електронската публикација

Член 11

1 Уредникот на електронската публикација презема одговорност, заедно со авторот, за надоместување на штетата која произлегува од овозможување на пристап до навредливи или клеветнички информации.

2 Уредникот на електронската публикација не одговара за изнесена навреда или клевета како резултат на овозможување пристап до навредливи или клеветнички информации под услов доколку докаже дека:

1) авторот на информацијата објавена на електронската публикација не дејствувал под директна или индиректна контрола или влијание од страна на уредникот на електронската публикација и

2) не бил свесен ниту требал да биде свесен дека навредлив или клеветнички материјал е објавен на електронската публикација или во рок од 24 часа откако станал свесен за навредливиот и клеветнички карактер на објавениот текст или информација, ги презел сите технички и други мерки за отстранување на таквата информација. Барање за отстранување на информација може да поднесе и оштетеното лице.

Заштита на изворот на информацијата

Член 12

1 Од тужениот новинар или друго физичко лице кое професионално врши дејност на информирање на јавноста, во постапката за граѓанска одговорност за навреда или клевета според овој закон не може да се бара да го открие својот таен извор на информации за фактите кои е должен да ги докажува.

2 Судот може да побара од тужениот да открие релевантни информации заради утврдување на вистинитоста на објавената информација без идентификување на изворот на информациите.

3 Одбивањето на тужениот да го открие тајниот извор на информации не може да се земе како негово признание на вината или да го засновува заклучокот дека не ја докажал вистинитоста на фактите или основаноста на верувањето во нивната вистинитост.

3. Надоместување на штетата и други правни последици на одговорноста за навреда и клевета

Ублажување на штетата

Член 13

1 Пред поднесување на тужба за надоместување на штетата, физичкото или правното лице на кое му е нанесена штета со навреда или клевета презема мерки за ублажување на штетата, со барање за извинување и јавно повлекување.

2 Извинувањето или јавното повлекување на изјавата од ставот 1 на овој член се објавува на истото место и во ист обем во печатеното средство за јавно информирање или на интернет страница, или во исто време и во ист обем во електронските средства за јавно информирање или интернет страница, како и информацијата на која се реагира (наслов, наднаслов, поднаслов, текст во пишани средства за јавно информирање или интернет страница, најава во информативна програма, прилог).

3 Извинувањето или јавното повлекување на изјавата од ставот 2 на овој член се објавува во средството за јавно информирање, односно интернет страницата, најдоцна во рок од 48 часа од денот на доставувањето на реакцијата.

Право на реагирање, демант, одговор и исправка

Член 14

1 Ако навредата или клеветата е сторена по пат на средство за јавно информирање или компјутерски систем, оштетениот има право да поднесе барање за објавување на одговор, демант или исправка во рок од седум дена од денот кога дознал дека е објавена, но не подоцна од еден месец од нејзиното објавување.

2 Средството за јавно информирање од ставот 1 на овој член го објавува демантот, одговорот или исправката во рок од два дена од доставувањето на барањето, во првиот нареден број, ако се работи за периодични изданија или во друго средство за јавно информирање, ако се работи за непериодична публикација.

3 Демантот, одговорот или исправката се објавува на истото место или време и во ист обем, како и информацијата на која се реагира (наслов, наднаслов, поднаслов, текст во пишани средства за јавно информирање или интернет страница, најава во информативна програма, прилог).

4 Објавувањето на демантот, одговорот или исправката може да се одбие, ако:

- 1) барањето не е доставено во рокот определен во ставот 1 на овој член;
- 2) одговорот содржи навреда или клевета и
- 3) одговорот е во спротивност на со закон заштитените интереси на трети лица.

Надоместување на штетата за навреда

Член 15

1 Надоместување на нематеријална штета за навреда се досудува само ако сторителот на навредата не се извинил и јавно не ја повлекол навредливата изјава или ако ја повторил навредата по судската одлука со која се забранува такво повторување.

2 Висината на паричното надоместување на штетата треба да биде пропорционална со штетата нанесена на угледот на оштетениот и при нејзиното одредување судот треба да ги земе предвид сите околности на случајот, посебно околностите од членовите 13 и 14 од овој закон, како и имотната состојба на тужениот.

3 Надоместувањето на докажаната материјална штета може да се состои во парично надоместување на вистинската штета и на изгубената добивка.

Надоместување на штетата за клевета

Член 16

1 Надоместувањето треба да биде пропорционално со предизвиканата штета и да ја опфаќа нематеријалната штета нанесена на честа и угледот на оштетениот, како и докажаната материјална штета како вистинска штета и изгубена добивка.

2 При одредување на износот на паричното обесштетување, судот треба да ги земе предвид сите околности на случајот, особено околностите од членовите 13 и 14 од овој закон, како и имотната состојба на тужениот.

3 Како посебни околности судот ќе ги земе предвид околностите што упатуваат на остварување од тужениот на материјална или друга корист со нејзиното извршување.

4 Заради намалување на штетата, тужениот може да докажува дека се извинил, понудил извинување или на друг начин направил сериозен обид да ги отстрани штетните последици на клеветата.

Член 17

Судот при определувањето на висината на надоместокот на нематеријална штета во смисла на овој закон ќе ги има предвид одредбите од Законот за облигационите односи.

Член 18

1 Судот не може да досуди како надоместување на нематеријална штета предизвикана со навреда или клевета од новинар во вршење на новинарска професија износ поголем од 2.000 евра во денарска противвредност.

2 Судот не може да досуди како надоместување на нематеријална штета предизвикана со навреда или клевета од уредник или лицето кое го заменува износ поголем од 10.000 евра во денарска противвредност.

3 Судот не може да досуди како надоместување на нематеријална штета предизвикана со навреда или клевета од правно лице износ поголем од 15.000 евра во денарска противвредност.

4. Постапка за утврдување на одговорност и надоместување на штетата

Поведување на постапката

Член 19

1 Постапката се поведува со тужба за утврдување на одговорност и надоместување на штета за навреда или клевета, поднесена од оштетеното физичко или правно лице или неговиот законски застапник или старател.

2 Ако е оштетениот дете, овластен за поднесување тужба е неговиот родител или старател.

3 Ако е навредата или клеветата сторена спрема умрено лице, овластени за поднесување тужба се неговиот брачен другар, децата, родителите, браката или сестрите, посвоителот, посвоеникот или друго лице со кое умреното лице живеело во заедничко домаќинство, ако со навредата или клеветата е нанесена штета на нивната чест и углед.

4 Лице кое врши јавна функција, оштетено со навреда или клевета, може да се појави како тужител само во неговото лично својство на физичко лице.

Рок за поднесување на тужба

Член 20

1 Рокот за поднесување на тужба според одредбите на овој закон е три месеци од денот кога тужителот дознал или требало да дознае за навредливата или клеветничката изјава и за идентитетот на лицето кое ја предизвикало штетата, но не подоцна од една година од денот кога изјавата е дадена пред трето лица.

2 Ако тужителот умре по започнувањето, но пред завршувањето на постапката со правосилна одлука, неговиот наследник може да ја продолжи постапката во име на умрениот, ако поднесе барање за продолжување на постапката најдоцна во рок од три месеци од смртта на тужителот.

Надлежен суд

Член 21

1 Надлежен суд за водење на постапката за надоместување на штетата е стварно надлежниот основен суд според местото на извршување на наредбата или клеветата.

2 Ако е наредбата или клеветата сторена преку средство за јавно информирање, месно надлежен е судот во кое се наоѓа неговото седиште. Ако неговото седиште е во странство, надлежен е судот на чиешто подрачје се наоѓа седиштето на дистрибутерот на средството за јавно информирање.
Итност на постапката

Член 22

1 Постапката по тужба за утврдување на одговорност за навреда или клевета и надоместување на штетата според одредбите на овој закон е итна.

2 Ако наредбата или клеветата е сторена преку средствата за јавно информирање, надлежниот суд е должен постапката да ја започне во рок не подолг од 30 дена од денот на приемот на тужбата.

3 Судот е должен постапката да ја спроведе без одложување, во разумен рок, со што помалку трошоци и да ја оневозможи секоја злоупотреба на правата што на странките им припаѓаат во постапката.

Привремени судски мерки

Член 23

1 Со поднесувањето на тужба за утврдување на одговорност и надоместување на штетата, оштетениот може да поднесе до надлежниот суд барање за одредување на привремена судска мерка што се состои во забрана на натамошно објавување на навредливите или клеветничките изјави.

2 Барањето треба да содржи основи на верување кои упатуваат на навредливиот или клеветничкиот карактер на изјавата и нејзината штетност за честа и угледот на оштетениот.

3 Привремена мерка на забрана за натамошно објавување судот ќе донесе само ако е навредливата или клеветничката изјава веќе објавена и ако е основано уверен дека со нејзиното натамошно објавување ќе биде предизвикана непоправлива нематеријална или материјална штета за оштетениот.

4 Судот ќе одлучи со решение за изрекување на привремена забрана во рок од три дена од доставувањето на барањето. Забраната се однесува само на конкретната навредлива или клеветничка изјава.

5 Судот ќе го одбие барањето од ставот 1 на овој член ако не содржи доволно основи на верување дека се однесува на навредлива или клеветничка изјава која е штетна за подносителот, или ако судот смета дека во конкретниот случај постојат основи за исклучување на одговорноста за навреда или клевета. Против решението подносителот на барањето има право на жалба до повисокиот суд во рок од три дена од неговото доставување.

Член 24

Изреката на пресудата со која се утврдува одговорност за навреда или клевета судот може да нареди да се објави на барање на тужителот и според оцена на судот, во еден дневен весник, на

трошок на тужениот на простор не помал од една осмина од страницата од првата до петтата страна од печатеното средство за јавно информирање.

5. Преодни и завршни одредби

Член 25

1 Со денот на влегувањето во сила на овој закон се запираат од извршување правосилно изречените казни или надоместоци на штетата за сторени кривични дела од Главата осумнаесетта „Кривични дела против честа и угледот“ од Кривичниот законик („Службен весник на Република Македонија“ број 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 87/2007, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/2011 и 185/2011) и според одредбите на друг закон.

2 Кривичните или граѓанските постапки за сторени кривични дела од Главата осумнаесетта „Кривични дела против честа и угледот“ од Кривичниот законик кои се започнати пред влегувањето во сила на овој закон и не се правосилно завршени се запираат, а тужителот во рок од еден месец од приемот на решението за запирање на постапката може да поведе постапка за утврдување на одговорност за навреда или клевета и надоместување на штета според одредбите од овој закон.

3 За навреда или клевета сторена пред влегувањето во сила на овој закон, постапката против извршителот на делото може да се поведе со поднесување на тужба за утврдување на одговорноста и надоместување на штетата од оштетениот во рок од три месеци од денот кога дознал или требало да дознае за навредливата или клеветничката изјава и за идентитетот на лицето кое ја предизвикало штетата, но не подоцна од една година од денот на сторувањето на навредата или клеветата. Ако извршител на делото е новинар износот на нематеријалната штета не може да биде повисока од 2.000 евра од денарска противвредност.

Член 26

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.